

IK

LAUPÄEVAKÜSITLUS

JÜRI ESTAM (Stockholm):

Varasematel aastatel on Nõukogude Liidu saatkonnas demonstrante olnud 50 ringis, seekord oli üle 300. Väga palju oli lippe, loosungeid ja plakateid. Ma arvan, et meelevaldajatest oli 60% eestlasi. Pooled 44. aasta inimesed ja pooled kas hiljem emigreerinud või need, kes juhtusid parasjagu Rootsis viibima. Ja meelevaldusel viibis ka kaks isikut, kelle nimed otseselt seostuvad MRP avalikustamisega — Olav Neuland ja Tiit Madisson. Väidriks eriti toonitamist, et Eestist oli tulnud varuväge juurde. Et välismaal viibides ei kartnud inimesed tulla. Veel 10 aastat tagasi vältisid kodueestlased siin igasuguseid poliitilisi teemasid. Nüüd on saadud üle kartusest ja see on meeldiv.

Ka raadios edastati toimuvat. Pärastlõunal oli lühike intervjuu minuga, kus üritasin kirjeldada Eesti sünnimusi nii nagu seda mere tagant oh võimalik teha. Kordussaatel läks eetrisse pikk ja sümpaatne ingliskeelne kõne, mille Trivimi Velliste kunagi pidas. Ja see jõudis lühilaine kaudu maailma paljudesse paikadesse, ka Aiasse ja Aafrikasse.

Oli ka üks vahejuhtum. Me valmistasime müürilehti, mis kutsusid üles demonstratsioonile tulema. Aga huligaanid kleepisid neidsamu müürilehti «Aerofloti» ja «Inturisti» akendele. N. Liidu konsulaadi ustel ilutsesid need peaaegu ööpäev.

Lõpetuseks võib öelda, et mitte kunagi varem ei ole olnud kohal nii palju ajakir-

rainlastega olid ühinenud vietnamlased, kuubalased, afgaanid, rumeenlased. Seda võib pidada üldiseks totalitarismivastaseks meelevalduseks.

Demonstratsioon algas kohaliku aja järgi kell 7 õhtul. Eestlastest kõneles ülemaailmse musta lindi päeva keskorganisationsiooni esimees Marcus Hess. Aukülastajana olid kohal Eestlaste Kesknõukogu esimees Leivat ja aupeakonsul Heinsoo. Pärast miitingut liikus rongkäik ümber Toronto kõige suurema kaubanduskvartali. Oli lippude- ja loosungiterohke rongkäik. Inimestel olid mustad lindid rinnas ja käes hoiti põlevaid küünlaid, mis särasid õhtupimeduses. Oli väga võimas pilt!

Oluline on rõhutada ka seda, et miitingul ei räägitud mitte üksnes MRP-st, vaid

tehti ka kõva kriitikat Kanada valitsuse aadressil, kes toetas pärast veriseid sünnimusi Hiina valitsust majanduslikult.

dr. BERND STOKKEBY-NILSEN (Bonn):

Mulje oli väga-väga sügav. Kõigepealt oli meil Bonni kõige suuremas kirikus jumalateenistus. Rahvast oli nii palju, et kõik ei mahtunud ära. Pärast olid platsi peal kõned. Plats oli rahvast täis, inimesi oli mitusada. Seda on Bonni kohta väga palju. Muidugi, kui on valimised ja räägib liidukantsler, siis tuleb rohkem rahvast kokku. Moskva korrespondent tahtis ka minult intervjuud, sest ma olin enne pressikonverentsil rääkinud, mida ma Eestis nägin. Aga mina keeldusin. Kaks aastat tagasi ma andsin neile Viinis intervjuu — ma olen 20 aastat olnud saksa televisiooni välispoliitilise osakonna juhataja ja tean, kuidas intervjuud tehakse —, aga nemad seal Moskvast lõikasid osa lauseid välja, nii et teine mõte tuli sisse. See ei olnud fair play, nagu öeldakse.

Kohal oli ka Läti Rahvarinne. Nad käisid meie välisministeeriumis ja kandsid ette eestlaste, lätlaste ja leedulaste seisukohad. Nõuti pakki annulleerimist. Aga meie silmis ei ole seda pakki enam ammu olemas!

Võrreldes varasemate aastatega? Mu Jumal, see on nagu... vesi ja tuli! Vanasti oli ju nii, et keegi ei olnud sellest huvitatud, ja mul oli raskesti eesti materjali edastamisel. Nüüd on hoopis teisiti: ise tullakse ja ise küsitakse.

Mis saab edasi? Teie teate seda paremini kui mina. Olen palju sellest, kas Gorbatšov jääb oma tooli peale ja ka sellest, kuidas lähevad asjad Poolas ja Ungaris. Minu arvates oleks Gorbatšov nõus veel natukene edasi minema, aga ma kahtlen, kas need teised Kremli härrad nõus on.

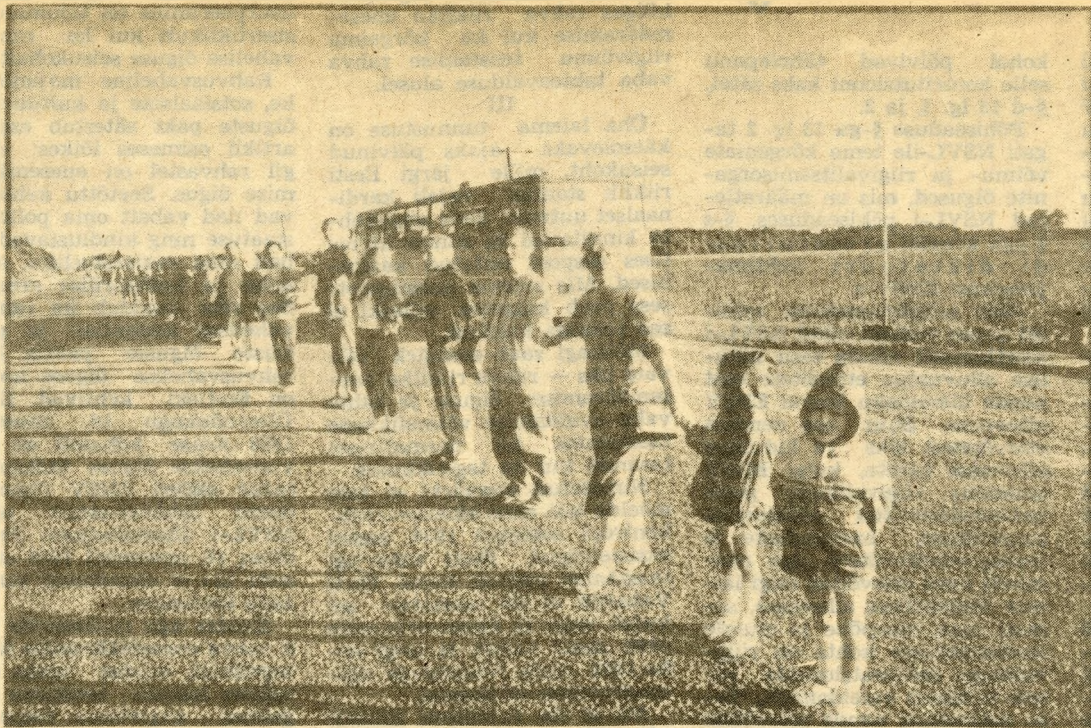
Teisest küljest Gorbatšov ka teab, et Baltikumi tankidega tulla ei saa — siis on ju see ühise Euroopa jutt katki. Baltimaad on lääneriikidele lähemal, teid ei saa võrrelda Hiinaga...

Jumal kaitsku Eestimaad!

MART SOIDRO

Ain Protsini fotod

23. AUGUST 1989 — MIS TEIL SEAL TOIMUS?

Meelevaldusel kõnelesime koos lätlaste Lauris Kravtinski. Tema rääkis okupatsioonivägedest Baltikumis, mina kasutasin juhust ja loitlesin üles kõik need kohad, kus 23-ndal meelevaldused toimusid. Tutvustasin ka inglise keeles Rahvarinde Balti tee deklaratsiooni. Hümnide laulmine, leinaseisak ja oligi üritus tehtud.

See päev oli üldse sümpaatne. Rootsi televisiooni II kanal andis 15-minutilise ülevaate toimumust. See koosnes neljast osast. Kõigepealt näidati inimketi moodustumist Vilniuses ja Tallinnas, siis anti edasi katkend «Vremjast», kust saime teada, et Moskva-poolne kommentaar oli üsna mürgine. Siis näidati väikest katkendit Eesti kooli tegevusest Stockholmis ja lõpuks oli siis meie demonstratsioon.

janikke ja fotograafe. Lõpuks ometi on aru saadud, et see ei ole mingi ajaviitmine, vaid praeguse aja Euroopa üks aktuaalsemaid küsimusi.

TIIT PRUULI (Toronto):

Kõige sügavama mulje jättis see, et kõigis Ameerika ja Kanada suuremates tele- ja raadiojaamades oli sel päeval põhiuudis MRP ning Eestis, Lätis ja Leedus toimunu. Seda kommenteerisid siin kaunis mainekad ajaloolased ja poliitoloogid ja seda selge Baltikumi-sümpaatiaga.

Toronto demonstratsioon oli päris võimas. Kuigi kui võrrelda Eesti meelevaldustega, siis emotsionaalseid kõrghetki ei tekkinud. Küll aga oli sellel demonstratsioonil propagandistlik tähendus. Tähtis oli ka see, et eestlaste, lätlaste, leedulaste, poolakate ja uk-

TOOMAS ILVES, «Raadio Vaba Euroopa» Eesti osakonna juhataja Münchenis:

See oli hullumeelne päev. Alustasime teie aja järgi kell 8 hommikul ja lõpetasime täpselt südaöö. Toimetust on meil iipris väike, kokku on meid 10 inimest. Suvel, puhkuste ajal veelgi vähem. Üks korrespondent on meil New Yorgis (Maire Raidma), teine Stockholmis (Jüri Estam). Praegu on meil toimetuses üks-kaks-kolm-neli-viis, viis inimest. Kuna meil olid kontaktid igasuguste organisatsioonidega üle maailma, siis päev oli päris pingeline. Jälgisime, mis toimub Nõukogude Liidus. Moskvast saime teate, et sealne demonstratsioon oli jõhkralt maha surutud, ka Talvepalee meelevaldusele pani miilits tõkked üles. Baltimaalaste toetuseks oli veel meelevaldus Novosibirskis, 500 inimest tuli kokku. Partei ja «Pamjat» astusid seal üles, aga neid ei võetud kuulda. Demonstratsioonid pidid olema ka Kišinjovis, Jerevanis ja Dnepropetrovskis, kuid nende linnadega ei saanud me ühendust. Arvasime, et kuulajat huvitab eelkõige see, mis tehti mujal maailmas. Poola Seim võttis vastu üksmeelse MRP-d tauniva otsuse, isegi idasakslased tunnistasid, et sihuke asi oli olemas. Korra helistasime ka Eesti Raadiosse, aga sealt öeldi, et kedagi peale eetrisolija pole kohal. Helsingi kaudu kuulasime «Antenni» ja «Päevakaja». Neid uudiseid me hilisõhtusesse saatesse sisse ei pannud, sest eeldasime, et kõik inimesed kuulavad niigi Eesti Raadiot.

Mis aga puutub telefoniküsitlusesse, siis sellega alustasime nädalapäevad varem. Küsisime: mida nad arvavad Hirvepargi mõjust Eesti senisele arengule. Selliseid asju tuleb ette teha, kuna telefonihendus on niivõrd halb. Marju Lauristin õnnestus tabada Rootsi, ülejäänud saime käte Eestist. Kaks intervjuud saatis meile «Vabaduse Raadio» Eesti korrespondent Sander Siss. Intervjueeritavad olid veel Teet Kallas, Rein Veidemann, artikli «Sulid» autor Mark Levin, Gustav Naan, Hirvepargi teate teinud Uno Maasikas. Indrek Toomel ei olnud aega ja Viktor Maamägi keeldus.

Ka möödunud aasta 23. august oli huvitav, kuna üritus oli Eestis esmakordselt ametlikult sanktsioneeritud. Aga see ei olnud nii suurejooneline kui tänävu.

1987. aasta Hirvepark on huvitav nähtus. Paljud, kes taunisid seda 2 aastat tagasi, on nüüd suured rahvuslased. Ja Hirvepark mõjutab ka meie tööd otseselt, sest üks tollastest korraldajatest — Heiki Aho — istub nüüd meie toimetuses ja kommenteerib kõike toimuvat Münchenist.